

Науково-технічна бібліотека нарощує обсяги робіт з освоєння електронних технологій, створення та надання користувачам електронних продуктів і послуг, адже сьогодення вимагає новітніх форм роботи бібліотеки.

The methods about using information and computer technologies in the library work had been observed and the examples of using different programme products in automation of the library processes are also given.

The key words: Digital Library, computer technology, information resources, database, ABIS.

УДК 027.7:378.6:37(477.44-25)ВДПУ:004.9

*В.С.Білоус,
м. Вінниця*

Впровадження сучасних інформаційних технологій в роботу бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Розглянуто процес інформатизації як механізм переходу бібліотеки вищого навчального закладу на надання оперативного сервісу доступу до всіх бібліотечно-інформаційних ресурсів.

Ключові слова: бібліотека вищого навчального закладу, інформатизація, інформаційні ресурси, електронні ресурси, ресурси Інтернет.

*Бачити і робити нове –
дуже велике задоволення.*

Вольтер

Інформатизація суспільства, нові вимоги суспільства до знань та реформування вищої освіти вимагають від бібліотеки вищого навчального закладу якісного та оперативного бібліографічно-інформаційного обслуговування, формування інформаційного поля та швидкого доступу до інформації користувачів освітянської галузі, готовності до змін та впровадження інноваційних технологій у бібліотечну діяльність.

У бібліотеках ВНЗ відбуваються трансформаційні зміни, перетворення бібліотек зі сховищ знань на центри глобальних інформаційних та наукових комунікацій. Статус бібліотеки нині визначається не лише кількістю фонду друкованих видань, обсягом передплати, а й тим, яким електронним ресурсом вона володіє, чи готова надати доступ до світових інформаційних ресурсів.

Для задоволення потреб сучасного користувача, забезпечення оперативного доступу до всіх бібліотечно-інформаційних ресурсів як власного виробництва, так і придбаних бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського освоює і застосовує сучасні досягнення в галузі інформаційних, комунікаційних і мультимедійних технологій, активно впроваджує їх у бібліотечні процеси. Інноваційний клімат є умовою розвитку бібліотеки.

До послуг користувачів багатофункціональний ресурс, що є духовною скарбницею та інформаційною основою науково-освітнього процесу педуніверситету. Бібліотека поєднує традиційні та електронні інформаційні ресурси, індивідуальні й корпоративні методи роботи, розв'язує проблеми культурно-просвітницької діяльності, впроваджує інноваційні бібліотечні технології.

Впроваджуючи сучасні інформаційні технології, бібліотека, як важливий підрозділ університету стає освітньо-інформаційним центром інформаційної інфраструктури, осередком самоосвіти та суспільного життя студентів та викладачів, на який покладено завдання інформаційного забезпечення навчально-виховного та науково-дослідницького процесів.

Кардинальні зміни в бібліотеці педуніверситету відбулися у 2009 р. Це створення зали електронної інформації (ЗЕІ) на 40 АРМ з підключенням до локальної бібліотечної мережі, університетської та Інтернету.

Безпосередньо перед введенням в експлуатацію зали електронної інформації детально вивчався вітчизняний та зарубіжний досвід бібліотек, питання обліку електронних ресурсів у сфері бібліотечної інформації. Розроблені відповідні регламентні документи та облікові форми:

- правила користування залом електронної інформації;
- електронна таблиця обліку користувачів та послуг в ЗЕІ;
- форми обліку відвідувачів та послуг;
- контрольний талон № 1 робочого місця – сформована власна база даних обліку користувачів на основі традиційної реєстраційної картотеки.

З відкриттям електронної зали зросла можливість використовувати Інтернет і повнотекстові бази, а також користуватися

електронними документами з фонду бібліотеки. Особливо швидко зростає попит на електронні ресурси, посилюється інтерес до повнотекстових документів, поданих в електронному форматі.

Ефективність введення в дію електронної зали розв'язує такі головні бібліотечні проблеми:

- недостатня кількість примірників видань, брак площ для зберігання фонду, використання машинозчитувальних копій оригінальних документів, збереження книжкового фонду;
- більш повне задоволення інформаційних запитів користувачів бібліотеки, надання швидкого доступу до інформації не залежно від часу і місцезнаходження;
- підвищення рівня інформаційної культури і комп'ютерної грамотності як читачів, так і співробітників бібліотеки;
- використання мультимедійних документів;
- створення комфортних умов для користувачів бібліотеки;
- підвищення значення бібліотечної роботи, формування іміджу бібліотеки, що відповідає вимогам бібліотеки сучасного ВНЗ, позитивного статусу університету.

Іntenсивність впровадження інновацій залежить від систематичного поповнення та оновлення парку ПК та пакетів програм інформаційних технологій, створення бібліотечної мережі, мережі університетського електронного спілкування з виходом в Інтернет, що дозволяє ефективно використовувати інформаційні технології в передачі та засвоєнні навчального матеріалу, наданні широкого доступу студентам до електронної навчально-методичної інформації, електронних навчальних посібників.

Персонал бібліотеки освоює методи та засоби роботи з інформаційними потоками, технологію архівування джерел електронної інформації і їх аналітико-синтетичної обробки, а також створення і багатоаспектного використання нової інформаційної продукції. Бібліотека освоює інтегрований технологічний цикл, що включає послідовність наукомістких процесів комп'ютерного опрацювання документних масивів: бібліографування, реферування, підготовки аналітичних матеріалів, проведення статистичних досліджень. Для підтримки збереження даних в бібліотеці ведеться локальне їх резервування.

У штаті бібліотеки три інженери, які засвоїли бібліотечні технології і є лоцманами в автоматизації бібліотечних процесів, проводять в рамках підвищення кваліфікації заняття з працівниками бібліотеки, надають робочі консультації з питань, які виникають в процесі каталогізації, проводять тематичні заняття з організації пошуку в БД для працівників бібліотеки.

Бібліотека має великий досвід у галузі традиційного пошуку й набуває досвіду одержання необхідних даних із зовнішніх джерел [7; с.19].

Використання Інтернет-технологій відкрило нові можливості у віртуальному обміні документами, доступі до світових електронних ресурсів, віртуальної інформації. Працівники бібліотеки проводять пошук релевантної інформації в ЕК та базах даних бібліотек не лише України.

Структуруючи Інтернет-ресурси, бібліотекарі виступають провайдерами якісної інформації, які надають доступ до електронних інформаційних ресурсів, навчають ефективно шукати інформацію в Інтернеті та користуватися сучасними інформаційними технологіями.

Наразі створена електронна бібліотека [2; с.100-107], яка нараховує понад 300 мультимедійних видань, близько 2 тис. повнотекстових видань. Поряд з традиційними каталогами й картотеками функціонує електронний каталог, який становить 18 БД (понад 140 тис. записів), зокрема 10 – доступних користувачеві (понад 120 тис.), БД “Книга” (понад 13 тис. записів) “Аналітичні описи” (понад 70 тис.), “Наукові праці викладачів” – понад 14 тис.) та ін. Для віддзеркалення всіх документів в ЕК, поповнення бази даних “Книга” продовжується робота з ретровведення (ретроконверсії) активної частини фонду. В БД “Повнотекстові видання” здійснюється формування як на основі загальнодоступних документів мережі Інтернет, так і шляхом сканування та розробки власних повнотекстових документів, з урахуванням особливостей вимог користувачів, інформаційно-пошукових систем та державних бібліотечних стандартів.

Формування ЕК бібліотеки значно прискорилося у 2009 р. Цьому сприяло розширення парку ПК: Так у 2008 р. було 7 ПК, а в 2009 парк ПК становив 53 комп'ютери, з них 13 – для персоналу бібліотеки.

Велика увага приділяється постійному системному обслуговуванню діючих ПК, зокрема:

- формуванню резервних копій програм, документів та файлів, архівуванню документів;
- експорту для резервного зберігання наявних БД;
- обслуговуванню жорстких дисків (видалення тимчасових та застарілих версій файлів, систематизації видань на ПК відділу комп'ютеризації, перевірки та дефрагментації дисків на всіх ПК бібліотеки);
- поновленню антивірусних програм та перевірці наявності вірусів на всіх типах носіїв;

- синхронізації основних БД на різних ПК;
- формуванню еталонного образу системи Windows XP для спрощення процедури відновлення інформації в разі її пошкодження вірусами.

Продовжується ведення веб-сайту бібліотеки, який є складовою частиною сайту університету, віртуальним обличчям бібліотеки, що дає загальні відомості про бібліотеку, доступ до електронного каталогу. Вдосконалюється дизайн та структура модуля бібліотеки на сайті, значно розширений список посилань на світові електронні ресурси мережі Інтернет. Зокрема, створений навігатор за освітніми ресурсами мережі Інтернет з розподілом за навчальними дисциплінами. Сайт відкритий для доступу і в локальній мережі бібліотеки, мережі науково-інформаційного центру університету. Постійно обслуговується електронна скринька бібліотеки, що дає можливість оперативно обмінюватися документами та інформацією з іншими бібліотеками та організаціями, виконувати електронну доставку документів.

Активно впроваджуються та популяризуються бібліотечно-інформаційні ресурси, створюються нові масиви власних електронних продуктів, використовуються широкі спектри лінгвістичних технологій інформаційного пошуку та забезпечується оперативний доступу до інформації.

Великі можливості надають ресурси Інтернету в організації ефективного комплектування бібліотечних фондів. Бібліотека, маючи вихід до цієї глобальної мережі, користується не тільки повнотекстовими базами даних, а й інформаційними ресурсами, спеціально призначеними для відбору, замовлення та придбання документів для бібліотечних фондів. Ці ресурси складаються зі спеціалізованих web-серверів для комплектаторів, онлайн-універсальних і спеціалізованих книжкових магазинів з анотованими каталогами видань і можливостями їх діалогових замовлень, серверів видавництва, книжкових дилерів і передплатних агентств, електронних версій вітчизняних та зарубіжних каталогів, що уможливило оперативний перегляд великих обсягів інформації, яка постійно циркулює та оновлюється в системі “документовидання – документорозповсюдження”, містить відомості про нові видання у межах предметної галузі, порівняння різних версій CD-ROM та онлайн-ової продукції, анонсів бібліотечних телеконференцій, присвячених обговоренню політики формування бібліотечних фондів.

Перспективи свого розвитку бібліотека пов'язує з впровадженням нових інформаційних технологій, орієнтованих на надання швидкого доступу до якісної інформації, подальше підвищення комфортності в

обслуговуванні користувачів. Впровадження системи штрихкодуювання фонду, введення пластикового читацького квитка, перехід на електронну книговидавчу видань на всіх пунктах книговидачі, комп'ютеризація робочих місць обслуговування, організація електронної довідково-бібліографічної служби, електронної доставки документів – перспективні плани діяльності бібліотеки педуніверситету.

Список використаних джерел

1. Иванов В. К. Электронная библиотека как индикатор статуса университета / В. К. Иванов // Науч. и техн. б-ки. – 2007. – № 8. – С. 22-31.
2. Майстрович Т. В. Электронный документ в библиотеке : научно-методическое пособие / Т. В. Майстрович. – М. : Либерей – Бибинформ, 2007. – 144 с.
3. Матвієнко О. В. Інформаційна культура особистості : освітньо-виховний контекст : навч.-метод. посібн. / О. В. Матвієнко. – К. : Ун – т економіки та права “Крок”, 2006. – 116 с.
4. Новітні інформаційні технології в університетській бібліотеці / Л. Габова та ін. // Бібліотечний форум України. – 2008. – № 4. – С. 17-18.
5. Свобода А. Бібліотеки інформаційного суспільства : ціннісні орієнтири діяльності / А. Свобода // Бібліотечний вісник. – 2008. – № 6. – С. 29-33.
6. Стахевич А. Нужна ли библиотека современному вузу? / А. Стахевич // Высшее образование в России. – 2008. – № 7. – С. 50-53.
7. Туровська Л. Сучасний бібліотекар у системі інформаційних комунікацій наукової бібліотеки // Бібліотечний форум України. – 2006. №3 (13). – С. 17-19.
8. Шрайберг Я. Л. Роль библиотек в обеспечении доступа к информации и знаниям в информационном веке / Я. Л. Шрайберг // Науч. и техн. б-ки. – 2008. – № 1. – С. 7 – 44.

Рассмотрен процесс информатизации как механизм перехода библиотеки высшего учебного заведения на предоставление оперативного сервиса доступа ко всем библиотечно-информационным ресурсам.

Ключевые слова: библиотека высшего учебного заведения, информатизация, информационные ресурсы, электронные ресурсы, ресурсы Интернет.